

der i den kongelige Resolution, som han har erkjendt, var i frisk Minde hos Alle, indeholdes aldeles bestemte Regler. Det hedder heri, at det fremdeles kunde ventes bevilget, at det til Grevskaber, Baronier og Stamhuuse hørende Bøndergods afhændes, naar der efter Sagens nøiagtige Undersøgelse findes, at saadan Til-ladelse vil være saavel til Godsets Bøndestands Gavn, som efter de Vilkaar, hvorunder Besidderen attraaer samme, stemmer overeens med de fremtidige Besidderes Løve; dertil søies nu, „det bliver dog stedse at iagttage derved, at der i selve den afhændende Eiendom stikkes Lehn-net eller Stamhuset en aarlig Indtægt, ganske eller for endeel i Korn, der ikke er mindre end de aarlige Afgifter, der hidtil ere blevne svarede“ (Hør!); dertil søies endvidere: „at der derhos udredes en Kjøbesum, der indeholder tilstrækkeligt Vederlag for de Fordele, hvorpaa Lehn- eller Stamhusbesidderen, udenfor de nærværende aarlige Afgifter, kunde gjøre Regning, naar Bøndergodset vedblev at være Fæstegods“ (Hør!). Deri ligger altsaa en bestemt Udtaalelse om, at man ogsaa bør ved Tilstedelsen af disse Tilladelser tage Hensyn til, hvilken Værdi Fæstegodset i Fremtiden vil kunne opnaae. Jeg troer, at der allerede heraf fremgaaer et Beviis for, at man ikke til Grund for en billig og naturlig Priis alene kan lægge en Beregning over, hvad Godset i dets nærværende Tilstand giver i reer Indtægt (Tscherning: Det har jeg heller ikke sagt); det besroer ganske paa Enhvers Anskuelse, hvilken Fordeel han troer, at Fæstegodset i Fremtiden kunde have for Lehnene, dersom det vedblev at være Fæstegods (Tscherning: Det er rigtigt). Det er nu ikke altid Fæstebøndestanden alene, som gjør et Gods til, hvad det er; det er meget ofte, som en æret Taler forleden udtaalte sig, Besidderne, som i høj Grad bidrage til at gjøre Godset til, hvad det er (Tscherning: Rigtigt, det sagde jeg ogsaa). Naar nu en Lehnbesidder har anstrengt sig for at gjøre et Gods til, hvad det er, eller anstrenger sig fremdeles for at gjøre et Gods saa blomstrende og saa indbringende i Tidens Længde som muligt, saa har han maastee netop derved i den seneste Tid havt ringere Indtægter, men vil for Fremtiden kunne vente

at faae betydelige forøgede Indtægter. Det er vel muligt, at den ærede Rigsdagsmand ikke vil finde, at der hos mig findes en virkelig Bestræbelse for at faae en saadan Ordning af Sagen tilveiebragt, som stemmer med de Grund-sætninger, han vedkjender sig som de rigtige; naar jeg mener, at der i de Bevillinger, som udstedes, eller i den Ordning af Sagen, som i Fremtiden kunde frembringes ved Lov, bør tages Hensyn til, at Fæstegodset i Tidens Længde vil kunne stige i Priis, og at denne Forøgelse i Værdien med fuldkommen Hjemmel baade i de nu bestaaende Tilstande og i Lovgivningen ogsaa bør komme Lehnnet tilgode, og at det ikke kan lade sig gjøre at bortselge Bøndergodset for en Priis, som vil kunne svare til den nærværende Indtægt, uden at man tilside sætter det Hensyn, man skylder Lehnbesidderne (Tscherning: Det er netop det, jeg har sagt. — Formanden ringer), saa er det en forskjellig Veie, man gaaer (Hør!), for at stikke et saadant Overflud over det Beløb, som Godset nu svarer til. Jeg troer idetmindste, at jeg bestræber mig for paa min Viis at virke til det Maal, man er bedst tjent med, naar jeg mener, at hele Kjøbesummen uden noget Afdrag af en Trediedeel eller en Fjerdedeel bør falde til Lehnnet, medens derimod den ærede Rigsdagsmand er af en modsat Anskuelse. Jeg troer, som sagt, at man alene fremmer denne Sag, at faae Selveiendom fremmet, hvilket dog maa erkjendes i og for sig at være et Gode, naar man søger at fremme det paa den Maade, at Eiendommen kan gaae over til Fæstebonden for en naturlig Priis. Men hvorledes udfinder man da nu denne naturlige Priis? Det er det, jeg nu kommer til. Jeg troer ikke, at man udfinder den, naar man vil affjære den Udgang, som hidtil har været, til at sælge fæstleedige Gaarde paa den Maade, hvorpaa de kunne udbringes høiest — jeg seer bort fra de Tilfælde, hvor Fæsterne have efterladt sig saadanne Slægtninge, til hvilke Besidderen efter den stedfindende Retsbeviidsheds, der gjør sig gjældende ligesaavel hos Godseieren som hos Bonden, anseer sig forpligtet at overlade Gaarden, det være sig nu i nyt Fæste eller til Kjøb paa særdeles moderate Vilkaar; men der gives dog Tilfælde, og det er ikke saa ganske